

A régi és az új Korunk

Dienes László és Gaál Gábor folyóiratát ünnepeelve, azért mégiscsak gondolnunk kell arra, hogy az ő tizenöt évfolyamukat 1957 óta egy második folyam immár húsz vasikos kötete, sőt, ha a terjedelemre gondolunk, amely nem tűr meg egy bekötésben legfeljebb hat számot, kerekén negyven kötete követi. Az alapítók s lapjuk — az első folyam — emlékét hűen őrizzük, sok tekintetben mintául is vettük, de új helyzetek új követelményeket támasztottak, s a másult feladatoknak is meg kellett felelnünk. A második menetből tizenöt esztendő telt el a lap szerkesztőségében, s szívesen foglalom ma össze e másfél évtized mind elvi, mind gyakorlati tanulságait.

Először nem is a lap, hanem a közügyi környezet alapvető különbözőségét kell érzékeltetnem. A régi Korunkról többször megírtuk már, hogy helyzeténél, munkatársainál és hatékonyságánál fogva „négyországi” folyóirat volt: nemcsak romániai, hanem magyarországi, csehszlovákiai és jugoszláviai szerepet is betöltött, sőt, gyűldéje volt a levert magyar forradalmak szétszórt értelmiségének is, az emigrációnak Párizstól Moszkváig. Harcban az egymásra acsarkodó nacionalizmusokkal és az egyre fenyegetőbb fasiszta rémmel, közös és egyetemes emberi érdekeket szolgált, s ott találtuk a magyar munkatársak mellett a román, cseh, szlovák, szerb és horvát szerzők legjobbait. Kelet-Európa tragikus sorsa azonban a lap történetén is kiütöközött. A Horthy-rendszer Magyarországról tiltotta ki, Csehszlovákia feldarabolásával onnan is kiszorult, a második világháború kitérése folytán megszakadt kapcsolata a nagyvilággal. De a lap a Román Kommunista Párt irányítása alatt egyre erősebben kapcsolódott be a honi antifasiszta népfrontba, elmélyült, meggyökerezett a hazai feladatokban, az akkor még kisebbségnek minősített erdélyi magyarság társadalmi öntudatra ébredését szolgálta egy reális, az ország összes dolgozóival közös „romániaiság” történelmi kibontakozásában. Nos, tulajdonképpen ez a konkrét valóságvállalás az, ami a szocialista rendszerben újra induló lap legjelentősebb öröksége lett.

Mert: amint a szocialista rendszer gazdasági, társadalmi és kulturális teljeseése az összes szomszéd államokban is lehetővé vált, az új Korunkra nem várt többé „négyországi” feladat, hanem — akárcsak a magyarországi, csehszlovákiai vagy jugoszláviai új marxista—leninista sajtóra — saját honiságának, hazai elhivatottságának legmesszebbmenő megvallása. 1957-ben a szocialista humánium ígézetében azzal az elhatározással indultunk, hogy az új Korunk a romániai magyar nemzetiség önismeretének és közületiségének fóruma, a román néppel és más együttélő nemzetségekkel közös szocialista társadalomépítő hazafiság intellektuális serkentője, s e reális alapokról körültekintve, a proletár nemzetköziség szószólója lesz. A lapnak egy rászakadó információs özön s forgó-tűnő divatok örvénylésében is ezt a határozott hivatást kellett magáévá tennie, a történelmi szerepvállalást itt és most.

A régi Korunk irodalomtörténeti kutatása során feltárultak a lap szerkesztőinek és munkatársainak belső vitái, sodródásai, az áramlatok kavarodásai és a tisztulás folyamatai. Egy szellemi kérdésekre intellektuálisan fogékony, de a dolgozók osztálytörekvéseivel szemben érdektelen polgári réteg liberalizmusát s az ebből adódó éklekticizmust csak nehezen tudta levetni magáról az ötven esztendővel ezelőtt indult folyóirat, s ahogy ez már történni szokott, neofita baloldalisága is elvont képletekbe dugult, idegenül hatott, túlzásokba facsarodott. Ebből a szektás ellenvégletből is ki kellett a lapnak kecmeregnie, s Gaál Gábor legnagyobb érdeme az lett, hogy teljes szinkronban a párt népfrontpolitikájával, sikerült a Korunkat a konkrét hazai osztály- és nemzetiségi törekvések javára felerősítenie, maga köré gyűjtve a Magyar

Dolgozók Szövetsége, a Vásárhelyi Találkozó és a Népi Találkozó iskoláin átment új, romániai magyar értelmiségi nemzedék legjobbait. Az új Korunknak 1957-től kezdve tulajdonképpen itt kellett folytatnia a régit, ezt meg is tette, ám az új helyzetben sem maradt a lap belső viták, feszültségek, útkereső kísérletek nélkül, de — tegyük hozzá — egy végre is kialakuló szintézis, a felismert helyes honi célirányosság történelmi eredővonala nélkül sem.

Ez a kiforrás, a szándékok tisztázódása és a tervezgetések állandó eszmecsereje valójában szükséges is volt. Ha a magam tizenöt szerkesztői esztendőjére és szerepére visszatekintek, úgy érzem, legjobban akkor cselekedtünk, amikor százfelé próbálkozva, a kutatás egyéni szabadságát sohasem korlátozva, összegező eredménynek mégis a hazai magyar nemzetiség társadalmi és kulturális felemelkedését, értelmiségünk felelős népszolgálatát s a szocialista államiságba való egyenrangú beilleszkedés realizmusát tekintettük. Sokszor kísértett egyfelől a meddő spekuláció, az absztrakciók játéka, a laboratóriumi kísérletek ezotériája, másfelől az összefüggéstelen magazinszerűség szenzációhajhászása, a nyugatoskodó sznobság, de a belső szerkesztőségi tisztulás, a marxi—lenini elmélyülés tudományossága és a mind nemzetiségi, mind államisági „mi”-tudat felülkerekedése bármily elidegenedően ki tudta heverni a túlzásokat. Végeredményben a kitekintéseket is javunkra fordítottuk a felelős honi magatartás állandó korszerűsítésében. Kiszélesítettük szocialista pártosságunk demokratizmusát, vállaltuk kultúránk földrajzi-történelmi sajátosságait és hazafiságunkkal illeszkedtünk be a teljes emberség nemzetköziségébe, kikerülve akár a provinciálműs antiintellektuális nyavalyáit.

Ez a mindenkori belső vita volt a szerkesztés éltető ereje, s kicsapódott nemcsak a lap sokféleségében, hanem szocialista nemzetiségi funkciójának egyértelműségében is.

De hozzáténnék ehhez a vallomáshoz még valamit. Egy hivatásának tudatára ébredt folyóiratgárda mindig konkrétan számol közönségével, vagyis felméri, hogy kiknél mit akar elérni, s törekvéseiben végül is milyen a hatékonysága. A lapszerkesztés munkaképletéhez az olvasók számbavétele és az olvasmányosság határfoka is beletartozik. Közép- és főiskolát végzettjeink tízezrei tartoznak (beleértve természetesen az autodidakta erők számadatait is) a Korunk virtuális közönségéhez, s ez az állandóan hullámzó olvasótábor megtanulta, hogy ne szórakoztató kikapcsolódást, hanem a dolgokba való mélyebb beavatást, szocialista tudatművelést kapjon ettől a nehezebb, komolyabb, tudományosabb laptípustól. Ez azonban, úgy éreztem mindig: bent a szerkesztőségben arra kötelez, hogy stílusban, nyelvezetben, a műfajok arányos csoportosításában s a szétágazó anyag egymásbakötéseiben, időszerű súlypontalakitással, művészi rávilágításban és képzletserkentésben egyaránt közérthetővé tegyünk akár legsúlyosabb mondandónkat is. Az új folyam huszadik évébe érve, talán e téren is felmutathatók már eredmények. A kellő profilmegosztás más lapjainkkal várat ugyan még magára, de annyi kétségtelen, hogy a Korunknak hagyományainál fogva élszerepre kell vállalkoznia, anélkül, hogy a tömegfeladatoktól távolodnék.

Öreg vagyok már, hiszen jóval túléltem példaadó mesterem, Gaál Gábor életkorát is, de nemcsak arra vagyok büszke, hogy már az első Korunk-járat népfronti kiszélesedésében és szerepvállalásában ott lehettem, hanem arra is, hogy ezt új viszonyok közt társaimmal együtt az új Korunk-folyamban folytathattam. Annak, aki kifelé megy, legnagyobb öröme, ha utána jobban, fejlettebben, megfelelőbben alakul mindaz, amiért hadakozott és dolgozott. Úgy gondolom, jóval tovább vittük azt, amit Dienes László elkezdett és Gaál Gábor kifejlesztett, s megnyugvással látom, hogy immár az is külön b a Korunk életében, amit utódaim a szerkesztőségben a romániai magyarság javára alkotni tudnak.